

Čeprav se „Kronika“ v prvem letu obstoja premnogih izmed navedenih nalog ni lotila, vendar je vredna pohvale že sama misel, ki je povzročila ustanovitev tega potrebnega lista. Če naj svojo nalogo prav izpolnjuje, je treba, da bo urejevana kot glasilo, ki naj služi zares kulturnim ciljem, brez nepotrebne kulta osebnosti. „Kronika“ mora biti, če hoče dokazati svojo življenjsko upravičenost, res verna podoba življenja slovenskih mest, to je zrcalo vsega sodobnega našega duhovnega in gmotnega prizadevanja, pravi letopis in beležnica našega časa. Zato sodijo vanjo spomini sodobnikov in njihova mnenja, zlasti tudi sodobna poročila tujcev o naših mestih. Njena odlika naj bo v smotrni izbiri in kakovosti prispevkov, ne v razkošnosti opreme. Jasno je pa tudi, da mora biti list, ki naj dostojno predstavlja slovenska mesta, tudi v jezikovnem pogledu vzoren. O prvem letniku tega v celoti ni mogoče reči, zlasti jezik v „Ljubljanski kroniki“ je prav časnikarsko ohlapen.

(Članek je bil napisan meseca julija, v novem letniku „Kronike“ so se nekatere pomanjkljivosti izboljšale.)

K. Dobida.

CERVANTES - St. LEBEN: DON KIHOT. Prva knjiga. Slovenska Matica 1935.

Pozno, skoraj prepozno smo slednjič dobili tudi slovenskega Kihota, za sedaj prvi del romana, v času, ko učinkuje na prvi pogled skoraj kot anahronizem. Vitezovanje in viteška literatura sta spadala že za Cervantesa v preteklost, saj ju je prav s Kihotom osmešil. Vsi tisti viteški romani, ki so še v 15. in 16. stoletju preplavljali skoraj vso Evropo, so zakesneli potomci zgodnje srednjeveške viteške literature, katere prvotna domovina je Francija, odkoder se je razpasla med ostale kulturne narode. Že v 12. stoletju je ta literatura, ki je v Franciji tekmovala z narodno epiko starejšega tipa ter se začela kmalu z njo prepletati, prekoračila svoj višek. Naslednja stoletja so izrazito epigonska in ne prineso ničesar bistveno novega; stari motivi se razpredajo v nešteti variantah, tudi imena epskih junakov se premnogokrat ponavljajo. Prave življenjske sile pa vsa ta literatura že v 13. in 14. stoletju nima več; imela jo je v zgodnjem fevdalnem srednjem veku, ko je pognala iz realnih tal, iz živega viteškega čuvstvovanja, iz viteškega življenja in viteških idealov. Medtem pa se je fevdalni sistem že močno omajal, poleg plemstva se je začelo uveljavljati tudi meščanstvo, kar je kmalu dalo tudi literaturi novo noto. Pa tudi humanizem in renesansa sta prinesla povsem nove pobude in pokrenila literaturo in vse duhovno življenje v nove smeri. Res je, da je živel v Španiji zaradi posebnih prilik viteški, junaški duh in z njim zanimanje za viteške knjige in vitezovanje mnogo dlje kakor v sosednjih deželah, vendar je Don Kihot, ta edinstvena satira viteštva in edinstveni dokument svojevrstne kulturne dobe, najboljši dokaz, da je spadalo vse to tudi v Španiji takrat že v preteklost, čeprav je bilo še tako blizu in toliko živo, da je učinkovala satira neposredno. Za nas pa je vse to preveč oddaljeno in pretuje, da bi se mogli resnično vživeti v satiro, v kateri občutimo sedaj samo še komično stran.

Vendar je Don Kihot mnogo več kakor tipičen produkt svoje dobe. V njem je toliko občečloveškega in brezčasnega, da ga bodo cenili in ljubili rodovi vseh

vekov. Predvsem bo ostal za vse čase tip fantasta, idealista, ki živi v svetu sanj nad resničnostjo, ki jo oblikuje in gnete po zakonih duha. Malokatera doba je bila tako malo ugodna za donkijhotstvo kakor današnja, a prav zaradi tega je koristno, da se svet spomni Kihotov, ki se tudi v jekleni dobi mrzle tehnike še bore z mlino na veter in nam glasno kličejo, da nad golo resničnostjo še vedno v tišini bedi in snuje človeški duh. Zato pozdravljen, slovenski Kihot!

*

G. Leben se je pripravil za prevod z vso resnostjo in temeljitostjo, ki jo zahteva to ne lahko delo. Dokaz temu je že obširni uvod z navedbo literature, ki mu je služila pri njegovem delu in številne opazke pod črto, ki so bile potrebne zaradi nešteti literarnih, zgodovinskih in drugačnih reminiscenc iz srednjega in starega veka.

Že iz prve knjige morem ugotoviti, da se drži prevod strogo originalnega besedila in mu skuša biti zvest do najmanjših podrobnosti. To je prva pozitivna stran tega dela. Preveč skromno se mi zdi, če g. Leben imenuje svoj prevod samo prvi skromni poskus, saj je v celoti opravil svoje delo častno in dostojno, v marsičem prav lepo in vzorno. Večjih netočnosti ali nejasnosti nisem opazil. Navajam le nekaj manj važnih stvari, ki se niso prav posrečile, večinoma zavoljo tega, ker se prevajalec oklepa originala preveč dobesedno. Str. 48.: „... je sklenil *slediti njegovi čudi*“ (de seguirle el humor); točneje in lepše bi bilo „ustreči njegovi muhi“. — Str. 73.: „Kaj pa onale *kad* tam?“ V originalu stoji res *tonel*, kar pa nima pravega smisla, ker gre tu za knjige. Morda pa je *tonel* pogrešno za *tomel* (tomo — zvezek, knjiga)? — Str. 228.: „... ker ... gospodje ... *hlače dajo*“ (darle luego unas calzas); smisel bo pač ta, da „dajo po hlačah“. —

Besedne igre, ki so za prevajalca vedno huda preizkušnja in ki jih v Kihotu ni malo, so se v splošnem posrečile, nekatere bolj, druge manj. Prim. zamorov — o zamerih (homicidios — omecillos; zakaj ne „o zamerah“? Str. 111.; — Goljat ali Goliat (Golías ó Goliat; str. 111.); — mrk — mrak (eris — eclise, str. 127.); — huda — slaba (estil — estéril, str. 127.); — gospod klativitez, ki me je tako pošteno naklatil (caballero andante, que tan mala andanza me ha dado, str. 208.); — ... da mi ne omenjate teh batov, ali pa ... vam bom dušo izbatinal (de los batanes ... que os batanee el alma, str. 232.); — kvarintete — kvalitete (litado — dictado, str. 243.); — kdor kupi, ta lupi (el que compra y miente en su bolsa lo siente, str. 290.) itd. Manj točna je besedna igra s postrvjo in postrvkami (str. 45.), ker v prejšnjem stavku ni navedena „postrvka“ kakor v originalu „truchuela“; besedna igra v stihih na str. 28. je morala pač izostati iz metričnih razlogov:

Če gospodar in oproda njegov
Prav taki sta *mrhi* ko *Rosinant*?
(Son tan *rocines* como *Rocinante*?)

Igro z besedama „sara“ in „sarna“ (str. 129.) je razložil prevajalec pod črto.

*

Lebnov jezik in slog imata svoje posebnosti. Nekatere zaslužijo priznanje, vseh pa ne morem odobravati in jih bo marsikdo grajal. Omenil sem že

zgoraj, da se prevod mestoma preveč tesno oklepa originala, kar dovaja do raznih trdot in nerodnosti v slovenskem slogu. Tu bi si želel nekoliko več prožnosti in širokogrudnosti, pa bo marsikatera nerodnost odpadla sama po sebi. Nekaj takih mest, ki preočitno diše po tujem originalu in zvene neblago, bi bilo na primer: „Če bi obravnavali o slabih mislih“ (si trataredes de malos pensamientos, str. 10.); — „Olja in jajca ... golobček za nameček so používali tri četrtnine njegovega premoženja“ (str. 29.); — „... ki je bil reven in s kopico otrok, a zelo prikladen za službo oprode viteštva“ (str. 55.); — „... da imaš podvrženega in sebi predanega viteza“ (str. 59.); — „Ko sem slišal izreči ‚Dulsineja Toboška‘“ (Cuando yo oí decir ..., str. 10.); — „tako pošteno in v hišo zaprto sta jo vzgojila“ (str. 300.).

Prevajalec se kaj rad poigrava z redkimi, manj znanimi ali zastarelimi izrazi. Menda se ne motim v domnevi, da dela to v Kihotu namenoma, hoteč s tem posnemati španščino 16. stoletja in dati tudi prevodu starinsko pobarvano lice. S tem v zvezi bo pač tudi to, da Sancho dosledno „onika“ dona Kihota ali da stavi g. Leben kaj rad glagol na konec stavka; da piše dosledno *bravec*, *borivec*, *razdiravec*, *skitavec*, *obrekovavec* itd., ima morda prav, saj vlada v tem vprašanju še dokajšnja anarhija. — Za redke in manj znane izraze navajam le nekatere tipične primere. Takoj v začetku prologa čitam: Bravec, ki ti je *lazno*, kar sem razumel šele, ko sem pogledal v original (Desocupado lector); besedo *lazen* res navaja Pleteršnik po Janežiču in Cigaletu, pozna pa jo pač malokdo in bravec ni vedno lazno in tudi ne prijetno, če mora brati slovensko knjigo s Pleteršnikom v roki; — *drastiti* (za *dražiti*) se večkrat ponavlja; — nekaj železnih *šibik* (str. 36.); — *gruditi* v pomenu *mučiti* (nekolikokrat); — *krepčina* (za *krepilo*, str. 51.); — *bajati* v pomenu *govoriti*, *pripovedovati* (večkrat); — *krutoba* (str. 59.); — *zdrmati* (večkrat); — *slabina* (za *slabost*, str. 180.); — *grahut* (str. 194.); — *hvatajoče* (str. 212.) itd.

Besedni red je mestoma nekoliko neroden in neizglajen; prim.: „Kakor alegorija učinkuje neke strastne, a urejene notranje sile“ (XIII); — „... da je posnel Herkulovo iznajdbo, ki je z rokami udušil Anteja“ (str. 32.); — „... da se je zgrudil k Rosinantovim nogam, ki se še ni bil pobral“ (str. 157.).

Drugačnih nerodnosti in nevšečnosti ni kdo ve koliko. „Sila ... je *zatemnela* ... Cervantesa“ (XXVII) je napačno, ker je *zatemniti* prehajalen glagol, torej *zatemnila*; — „*moda*, ne *odgovarjajoč* intimni strukturi“ (XXXI) — prav: *odgovarjajoča*; — „kultura mu je bila posredovana v ... italijanski obliki“ (XXXII) je nemogoča konstrukcija; — „kakor *bere* v Knjigi kraljev“ (según se cuenta, str. 11.) — kdo *bere*? — „... ki toliko *prestoji* iz ljubezni do vas“ (str. 41.) — običajneje pravimo „*prestane*“; — „pod kaznijo napovedane kazni“ (str. 58.); — „... da bi že enkrat prišel čas“ (str. 115.) — *enkrat* je odveč; — „... ali so že toliko *voljni* (namreč kosi mesa, str. 118.) — o mesu navadno ne pravimo, da je *voljno*; — „Ko si je ... *odteščal želodec*“ (str. 119.) — *o(d)teščati se* rabimo običajno le absolutno, brez objekta; tu bi rekli bolje na primer, „ko si je privezal dušo“; — „ko je prižvižgal *drug* grahut (str. 194.) — prav: *drugi*; — „*mrzeti nanjo*“ (str. 220.) — „*mrzeti na koga*“ je povsem nenavadna zveza, običajno pravimo *mrziti koga*; — „... v vseh dobrih in *zleh* zgodah“ (str. 226.) — prav: *zlib*; — „... ozaljšal *svo-*

jega osleta“ (str. 236.) — prav: *svoje oslè*; — „... ga naprosi za dovoljenje (str. 239.) je germanizem; — „*potem ko* je že nekaj dni prebil na dvoru“ (str. 239.) — *potem* je odveč; — „ki ga je imela najrajši“ (str. 283.) — prav: najrajša; — „boreč se z njim *pest proti pesti* (str. 287.) — prav: s pestjo proti pesti; — „To si se pa lepo *zaračunal* (str. 298.) — bolje: *uštel*; — „take ji bom *napovedal* (str. 299.) — bolje: *naštel*.

Omenim naj še, da prevajalec apelativa *don* pred osebnimi imeni nikjer ne sklanja (don Kihota, don Kihotu itd.), za kar ne vidim pravega razloga.

Za raznimi podrobnostmi in malenkostmi ne bom stikal. Vrline prevoda so dovolj velike, da odtehtajo posamezne nedostatke. V celoti dela prva knjiga Dona Kihota prevajalcu vso čast. G. Leben se je lotil važnega in težavnega dela. Želim mu, da bi ga uspešno dokončal.

F. Šturm.

ANTHOLOGIE DE LA POESIE YOUGOSLAVE DES XIXe ET XXe SIECLES. Avec une Introduction et des Notices par Miodrag Ibrovac, Professeur à l' Université de Belgrade, en collaboration avec Mme Savka Ibrovac, Professeur agrégée des lettres. Paris, Libr. Delagrave 1935.

Tako si počasi in varno utrjujemo pot v svet. Pred nekaj leti je izšla Europäische Lyrik der Gegenwart (Wien-Leipzig), v kateri je Srbom, Hrvatom in Slovencem odmerjeno relativno dovolj prostora; če pa Slovence predstavljajo samo štirje pesniki, je to največ naša krivda, ki se ne znamo ob takih prilikah dovolj pobrigati za slične zbornike. Evropa je žejna svežih pojavov v literaturi, kakor jih ji morejo dati le še mladi narodi, ki se ponašajo s svojstveno bitjo in rastjo. Tako so ob koncu prejšnjega veka vdrli v Evropo Rusi, ki so močno vplivali na celotno književnost, in prav tako si bo prej ali slej tudi Balkan priboril svoj ustrezajoč mu prostor v zgodovini evropskih literatur, saj ima še dovolj narodne prabitnosti, iz katere vre živa barvita beseda.

Ibrovčev zbornik jugoslovanske lirike je doslej prva vsebinsko zaokrožena knjiga, ki naj uvede francoščine večšega bralca v svet poezije Jugoslovancov. Na skoraj 400 straneh so kronološko razvrščene pesmi vseh pomembnejših avtorjev 19. in 20. veka, od V. Vodnika, Petra II. Petrovića-Njegoša in Ivana Mažuranića pa do M. Klopčiča in D. Tadijanovića, tako, da bo to antologijo vzel tudi naš človek z veseljem v roke.

V dovolj preglednem uvodu je Ibrovac opisal razvoj pesništva Srbov, Hrvatov in Slovencev od prvih početkov do danes. Potrudil se je najti vzporednosti in časovne sličnosti književnih pojavov in struj med vsemi tremi narodnimi vejami, da bi s tem olajšal pregled in pa vzbudil vtisk nekakšne skupnosti rasti in literarnih odnosov, poudarjajoč, da so si prvenstvo v liriki podajali izmenjaje se zdaj Srbi, zdaj Hrvatje, zdaj Slovenci. Medtem, ko je pred porazom na Kosovem polju bogato cvetela srbska poezija, se je v XV. in XVI. stoletju osredotočila „jugoslovanska civilizacija“ v Dubrovniku, a v XVI. in XVII. stoletju je začela prebujati množice tudi v Hrvatski in v Sloveniji, kjer se je začela zavestneje gibati struja vseslovanstva.

Dotikajoč se problemov povojnega pesnika, ki se je otresel spon pretežno romantično narodnostnega gibanja prejšnjega veka, in se predal borbi med

duhom in zemljo, med časnostjo in večnostjo, med besedo in nagonom, zaključuje Ibrovac svoj oris s trditvijo, da so bili tuji vplivi v jugoslovanski poeziji le drugotnega pomena, medtem ko je bistvo prepojeno s sokom in vonjem rodne zemlje. Pokazati to bistvo in ne morda ekscentričnosti kakšnih zenitistov, dadaistov in podobnih pa je bil namen te knjige.

V predgovoru navaja Ibrovac vrsto imen sodelavcev, med njimi tudi svojo pokojno ženo, ki so mu pomagali z nasveti in prevodi; od Slovencev gospodje S. Škerlj, A. Debeljak in A. Vodnik.

Predvsem nas zanima izbor Slovenske lirike, ki je po številu avtorjev (28 imen, skoraj ena tretjina vseh!) častno predstavljena, čeprav bi imel v marsičem ugovarjati glede na prostor, ki je bil odmerjen posameznemu avtorju. Tako je vrh slovenskega pesništva *Prešeren* sprejet le s tremi soneti, kakor marsikak drug manj pomemben lirik. Mimogrede naj tu omenim tudi tako neskladje kakor sem ga zasledil, primerjajoč Jovana Dučića in M. Krležo. Prvi, ki je baje „eden največjih jugoslovanskih pesnikov“, ima kar enajst prispevkov (največ od vseh!), medtem ko ima Krleža, čigar lirične potence ne moremo podcenjevati, le eno pesem.

Od Slovencev so domalega zbrani vsi, ki so bolj ali manj odmevno posegli v razvoj našega pesništva. Najštevilneje je predstavljen *Oton Župančič*, pri katerem bi videl namesto „Tiho brez besed“ rajši „Tiho prihaja mrak“; težko pogrešam veličastne „Naše besede“ in mogočnih verzov „Prebujenja“. Če ima Ivan Cankar, čigar „Erotika“ je le še literarno-zgodovinsko pomembna, le eno pesem, Kette in Aleksandrov pa prav tako le po eno, medtem ko ima na primer Radivoj Peterlin-Petruška dve, je to spet očitno nesorazmerje. *Kette* bi vsaj zaslužil še dva, tri prevode, na primer sonete iz cikla „Adrija“, „Moj Bog“ in „Slovo“, ali pa tisto čudovito dolensko „Jagned“. Pri *Aleksandrovu*, čigar „Vlahi“ so v Debeljakovem prevodu, edinem, ki je ohranil rime, prav posrečeni, bi urednik lahko dodal vsaj še nekaj čudovitih „kmečkih“ pesmi, saj veje iz njih bolj kot iz marsikaterih drugih vonj naše zemlje.

Podobnih zgledov bi mogel navesti še več, ali na splošno je obseg slovenske lirike zadovoljiv, saj nismo doslej še nikoli stopili pred široko javnost v tako tesni, zaokroženi skupnosti.

Prevodi so ritmična proza. Urednik in poglavitni prevajalec, Ibrovac, utemeljuje tak način prevajanja s tem, češ da se je bal, da bi pesem ohranila rimo le na škodo zmisla in doslovnosti. Res, da so prevodi kolikor moči točni, ali v potankostih bi našel mnogo verzov, ki so glede na original obledeli. Na primer v Župančičevem Jezeru: „... vse zarje vanjo *omakajo* perot“, se glasi isti stih v prevodu: „... toutes les aurores y *mirent* leur aile“, i. pod.

Koliko leska in bleska in zvočnosti utone v še tako skrbnem prevodu pesmi v prozo, treba je samo primerjati muzikalnost izvornikov od Prešerna pa do A. Vodnika. Sozvenenje stihov je prav tako bistveno pesmi kakor slikovitost predstav in prisposodob, saj je prapočelo pesmi skrito v iracionalnem, muzičnem nastroju pesnikove duše.

Na splošno pa nam bo ta knjiga draga in dolžni smo vse priznanje Ibrovcu in njegovim tovarišem, ki so s tolikim prizadevanjem in znanjem storili tako pomembno dejanje.

Miran Jarc.